

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

Oslo, 24. oktober 2006

Vår ref.: omn/in
(Bes benyttet ved henvendelse)

NOU 2006: 17 Kredittforening som konsernspiss

Vi viser til Finansdepartementets internettside der det framgår at man har lagt fram Banklovkomisjonens 15. rapport, NOU 2006: 17 "Kredittforening som konsernspiss", og at utredningene er sendt enkelte institusjoner for uttalelse innen 25. oktober 2006.

Utredningen er et direkte resultat av brev av 18. april 2006 fra Finansdepartementet til Banklovkomisjonen med anmodning om å utrede spørsmålet om kredittforeninger kan gis anledning til å være konsernspiss i et finanskonsern organisert etter den såkalte holdingmodellen. Landkreditt har ikke mottatt utredningen til høring, men siden lovendringen i praksis gjelder oss, finner vi det nødvendig og ønskelig å uttale oss i høringsrunden.

Gjennom Soria Moria erklæringen har regjeringen Stoltenberg tilkjennegitt at man vil fremme et eget forslag til samvirkelov. Man har også på andre måter tilkjennegitt en positiv holdning til at samvirke som foretaksform gis muligheter på linje med andre foretaksformer. Etter vår vurdering bør NOU 2006: 17 ses i sammenheng med utvidet adgang til en videre bruk av samvirke som selskapsform i finansvirksomhet. Vi vil derfor i høringsuttalelsen som er gitt i dette brevet anlegge en noe bredere innfallsvinkel enn det NOU 2006: 17 inviterer til.

1 Bakgrunn, mandat og forslag til løsning

Oppdraget til Banklovkomisjonen er en direkte følge av Landkreditts søknad av 22. juli 2005 om fjerning av de spesielle konsesjonsvilkårene som ble knyttet til den varige tillatelsen til å eie Landkreditt Bank AS, gitt ved Finansdepartementets brev av 22. oktober 2004. Departementet har hjemmel til å stille vilkår for en tillatelse. Det er imidlertid etter vår oppfatning verken i lovens forarbeider eller i Stortingets behandling gitt føringer som tilsier at man ved bruk av vilkår skal kunne legge særlige begrensninger på finanskonsern der konsernspissen er et samvirkeforetak. Vilkår må med andre ord ha en annen begrunnelse enn at eierforetaket er et samvirkeforetak. Vilkårene det her er tale om, ble opprinnelig gitt da myndighetene ga en tidsavgrenset tillatelse ved Finansdepartementets brev av 7. desember 2001 til Landkreditt. Den varige tillatelsen inneholdt samme vilkår, og ble gitt etter at loven i 2003 ble endret fra at en hadde reglene om eierbegrensninger til at en fikk regler om eierkontroll og krav til egnethet.

I behandlingen av vår søknad om fjerning av vilkårene, har myndighetene anført som en vesentlig faktor at samvirkeforetak ikke nytter aksjemarkedet som kilde til egenkapital. Forhold knyttet til foreningens egenkapital og hvordan denne dannes/skaffes, ligger til grunn for vedtaket om å sette vilkår. Vi mener at disse forholdene har blitt tillagt for stor vekt i departementets vurderinger. Vilkårene medfører at en begrenser utviklingen i Landkreditt Bank AS, som er en forretningsbank.

På bakgrunn av at andre ikke har fått tilsvarende vilkår, synes vilkårene å innebære at man stiller andre og strengere krav til et samvirkeforetak med mange tusen medlemmer som eier av en forretningsbank enn om banken hadde vært eid av et kredittforetak organisert som aksjeselskap eller av et forsikringsselskap. Vi mener departementet kunne revurdert/fjernet vilkårene basert på utøvelsen av det skjøn som loven åpner for og fjernet vilkårene uten å gå veien om en lovendring.

Når Finansdepartementet likevel mente at det var nødvendig eller mer hensiktsmessig å vurdere en lovendring, stiller vi oss positiv til at loven endres med tanke på å gjøre det mulig å etablere en konsernstruktur som gjør at myndighetene ikke finner behov for vilkårene som per i dag gjelder. Etter

vår oppfatning ville det imidlertid vært ønskelig at departementet hadde gitt utredningsmandatet en videre utforming. Finansdepartementet skriver bl.a. følgende i mandatbrevet til Banklovkommissjonen;

"Banklovkommissjonen bes utrede og vurdere spørsmål knyttet til kredittforetaket Landkreditt og en konserngruppe med konsernlignende tilknytning mellom foreningen Landkreditt og andre finansforetak (herunder bank), og i tilfelle utarbeide utkast til lovendringer som vil legge forholdene til rette for slik konserndannelse. En viser i denne sammenheng til finansieringsvirksomhetslovens regler om adgang for sparebanker og gjensidige forsikringselskaper til å etablere tilsvarende konserngrupper."

Departementet har ved denne utformingen av mandatet og ved sin vurdering av bruk av vilkår, lagt opp til en lovendring der samvirkeforetak bare kan være konsernspiss etter den såkalte "holdingmodellen". Dette er en klar begrensning som hindrer bruk av andre løsninger ("blandet konsern") og etter vår oppfatning er det en diskriminering av samvirkeorganisert finansieringsvirksomhet. Forsikringselskaper – hva enten de er aksjeselskaper eller samvirkebaserte, det vil si gjensidige – og banker, tillates å eie andre finansforetak og derigjennom etablere blandede konserner uten at det er praksis for å sette begrensende vilkår tilsvarende de som er satt for Landkreditt. Vi mener loven i seg selv og slik den anvendes, bør gi like vilkår for alle foretaksformer. En bør etablere likebehandling som gjør at også samvirkeforetak med operativ virksomhet kan være morselskap, det vil si konsernspiss, i blandet konsern uten at det gis begrensende vilkår slik det her er gjort. I denne sammenheng vil vi peke på at det i forarbeidene til den nå opphevede forsikringsvirksomhetsloven ble fastslått at det var et mål å etablere regler som medførte mest mulig lik behandling av forsikringsaksjeselskaper og gjensidige forsikringselskaper, jf NOU 1983: 52, se også Ot prp nr 42 (1986-87).

Vi forstår Banklovkommissjonens utredning slik at kommissjonen har oppfattet utredningsmandatet til kun å gjelde samvirker organisert som forening. Formålet med lovendringsarbeidet er å etablere mer hensiktsmessige rammer for Landkreditt og andre som ønsker en tilsvarende/lignende organisering. Det ville etter vår oppfatning derfor vært hensiktsmessig at departementet hadde gitt Banklovkommissjonen et videre/åpner mandat. Bl.a. forstår vi det slik at Banklovkommissjonen ikke oppfattet at mandatet åpnet for vurderinger av andelslag som selskapsform. Vi viser i denne sammenhengen til Samvirkelovutvalgets innstilling (NOU 2002: 6) der det påpekes at det bør herske frihet til valg av samvirke som selskapsform innen alle samfunnssektorer. Dette var et viktig premis for Samvirkelovutvalgets arbeid og forslag, og vi ser det som meget sannsynlig at lovgiver vil være enig med samvirkelovutvalget på dette punkt slik at ny lovgivning om samvirkeforetak vil bygge på slike grunnleggende synspunkter. Dette bør også reflekteres i de lovendringer som gjøres i finanslovgivningen. Det er vesentlig å få slått fast i forhold til finanslovgivningen at samvirkeorganisering, enten man velger forenings- eller andelslagsformen, er tillatte foretaksformer. Dette vil også være i tråd med regjeringens Soria Moria erklæring. I denne sammenheng vil vi også påpeke at all erfaring og historikk klart viser at samvirke har vært en meget god foretaksform i finansvirksomhet. Som eksempel nevnes at gjensidige forsikringselskaper har en meget betydelig del av forsikringsmarkedet og at kredittforeninger har vært meget viktige aktører knyttet til finansieringsvirksomhet.

I forbindelse med regler som begrenser valg av foretaksform, har det blitt lagt vekt på at det mangler en tilstrekkelig grundig selskapslovgivning for de foretaksformer som kunne vært aktuelle, jf NOU 1983: 52 og Ot prp nr 42 (1986-87). Ved etablering av den annonserte lovgivningen om samvirkeforetak vil det foreligge en selskapsrettslig lovgivning knyttet til samvirkeforetak. Det er i denne sammenheng også viktig å merke seg at det nå ikke er nødvendig med ytterligere utredninger knyttet til utformingen av selskapsrettslige regler om samvirkeforetak. Utredningene er allerede gjort.

I tilknytning til at Banklovkommissjonens arbeid ble iverksatt, ble det signalisert fra departementet at man så for seg en løsningsmodell der kredittforeningens posisjon i konsernet kunne overtas av en "eierforening". Denne muligheten til løsning ble drøftet i ekstraordinært representantskapsmøte i Landkreditt 15. juni 2006. Representantskapet sluttet seg til at dette kunne være en mulig løsning, gitt at lovgivningen som i dag gir adgang til å ha akseptable kriterier for medlemskap. Det ble ikke fra vår side stilt krav om at organiseringen som andelslag burde utredes som et alternativ i denne sammenhengen. Representantskapet presiserte i sitt vedtak imidlertid;

- at de påtenkte lovendringer sikrer finanskonsernet Landkreditt utviklingsmuligheter basert på like konkurransevilkår med bank-, forsikrings- og annen form for finansvirksomhet, uavhengig av konsernspissens selskapsform.

- at alle selskapsmessige endringer som vil måtte gjennomføres i konsernet Landkreditt som følge av endring til "eierforening", herunder eventuell avvikling av selskaper, nyetablering av selskaper og/eller overføring av virksomhet mellom selskaper i konsernet, skal skje uten at det utløses skatt eller avgiftskrav på endringstidspunktet eller senere, som følge av disse selskapsmessige endringene.

- at løsningen med "eierforening" innebærer full aksept av foreningen som samvirkeforetak med medlemskriterier fastsatt i foreningens vedtekter, og at medlemmenes demokratiske styringsrett gjennom valgte organer, ivaretas. "Eierforeningen" Landkreditt videreføres som et av landbrukets samvirkeforetak. Medlemskriteriene må reflektere dette.

Ved at Finansdepartementet iverksatte lovendringsarbeidet gjennom oppdraget til Banklovkommissjonen, og ved vedtaket i vårt representantskap, forelå det etter vår forståelse av utsagn fra departementet "en ny situasjon". På dette grunnlaget søkte vi 16. juni 2006 om fritak fra "volumskranken" inntil ny lov foreligger. Søknaden ble av departementet sendt Kredittilsynet for uttalelse. Kredittilsynet har i sitt svar av 22. august 2006 bl.a. også vist til Banklovkommissjonens pågående arbeid og pekt på at et grunnleggende spørsmål er hvordan man betrakter samvirke som konsernspiss, hva enten foretaket har operativ virksomhet eller bare er et eierforetak. Det kan ikke være tvil om at en lovendring i tråd med Banklovkommissjonens forslag ivaretar de hensyn som lå til grunn for departementets oppdrag til Banklovkommissjonen. Det vil dermed verken være rettslig eller faktisk grunnlag for at man skulle kunne stille samme type begrensende vilkår til en eierforening som man nå har gjort overfor kredittforeningen. Det er her viktig å notere seg at Finansdepartementet har samme oppfatning, jf departementets brev datert 13. oktober 2006 med vedtaket om delvis lemping av vilkårene. Balansen i eierforeningen vil kun bestå av egenkapital, etter at kredittforeningens utlånsvirksomhet er flyttet til et datterselskap. Selve formålet med utredningen av behovet for en lovendring er nettopp å etablere en rettsstilstand der det ikke er grunnlag for å stille særlige vilkår til finanskonsern der konsernspissen er et samvirke.

Det skal imidlertid nevnes at vi er klar over at dette punktet i Kredittilsynets tilråding til departementet ikke baserte seg på hva Banklovkommissjonens utredning ville inneholde. Vi viser i denne sammenheng til vårt brev av 1. september 2006 til Finansdepartementet hvor vi kommenterer Kredittilsynets innstilling av 22. august 2006 (vedlegg).

I brevet av 13. oktober 2006 fattet Finansdepartementet vedtak på bakgrunn av vår søknad av 16. juni 2006. Det tillates at bankens balanse kan økes til 75 % av foreningens balanse. Departementet legger til grunn at endringen er midlertidig og forutsetter at omdanning av konsernet Landkreditt har skjedd innen 6 måneder etter lovendring. Av særlig betydning for oss, er at det som nevnt ovenfor ikke vil være behov for å opprettholde de nå gjeldende vilkår etter at omorganisering er gjennomført, og vi viser til departementets brev, sitat;

"Departementet legger på denne bakgrunn til grunn at en justering av konsesjonsvilkårene iht. søknad 16. juni 2006 vil være midlertidig, og at det ikke vil være behov for de to vilkårene etter at omorganiseringen er gjennomført."

For Landkreditt vil det være helt avgjørende for en omorganisering etter de foreslåtte lovendringer, at gjeldende vilkår faller bort og at det ikke utløses nye hemmende vilkår. I så måte oppfatter vi departementets brev som avklarende.

2 Tidligere lovutredninger

Utviklingen av finansforetak har vært noe forskjellig i de vestlige land vi vanligvis sammenligner oss med. Også i Norden har det vært en del forskjeller, selv om mye av norske lovutredninger innholder referanser til våre nærmeste naboer. Det var tidligere i liten grad mulighet til å etablere konserner som

både omfattet forsikring, bank- og annen finansieringsvirksomhet. Som kjent er det nå adgang til å etablere såkalte finansielle konglomerater. Kravene til at de enkelte finansforetakene må begrense sin virksomhet til avgrensede områder, er opprettholdt. Banker kan kun drive bankvirksomhet, forsikringselskaper kan kun drive forsikring o s v.

Etableringen av obligasjonsutstedende kredittforeninger i Norge kom i gang på basis av en lov fra 1907. Finansforetak etablert som andelslag fikk liten utbredelse, men av særlig betydning for landbruket var etableringen i 1925 av Sentralkassen for Bøndernes Driftskreditt AL (Sentralkassen). På basis av ulike lovhjemler ble det i etterkrigstiden ført et strengt reguleringsregime i forhold til den private delen av finansnæringen, samtidig som statens finansieringsvirksomhet økte. Dette begrenset og styrte i sterk grad hvilken utvikling finansforetakene kunne få.

I 1976 fikk vi den første finansieringsvirksomhetsloven, ref. Ot. Prp 36 (1975-76). Lovframlegget bygde på to utredninger som etter sine ledere omtales som Sagbakken-utvalget og Meinich-utvalget (NOU 1974: 1). Meinich-utvalget viste i sin innstilling til dansk lovgivning og fremmet forslag om det man kalte "finansstiftelser". I utredningsarbeidet var man inne på at kredittforetaksvirksomheten ikke hadde stor utbredelse og at det ikke var stiftet nye kredittforeninger etter 1942. Resultatet av lovarbeidet innebar at man i loven listet opp tillatte selskaps- eller foretaksformer. Andelslag som selskapsform ble ikke omtalt i forarbeidene, lovteksten eller ved stortingsbehandlingen. Dette førte til at Bankinspeksjonen i 1979 påla Sentralkassen omdanning fra andelslag til aksjeselskap eller finansstiftelse. Stiftelsesformen ble valgt. Sentralkassen er den eneste finansstiftelse som har drevet operativ virksomhet over noen tid i Norge. Sentralkassen ble omdannet til aksjeselskap i 1997 og er i dag endret til Landkreditt Holding AS. Dette foretaket eier Landkreditt Bank AS, og er et såkalt "mellomliggende holdingselskap". En vil se at mange viktige spørsmål knyttet til foretaksform ikke ble utredet i særlig dybde ved de lovutredninger som ble foretatt opp gjennom forrige århundre. Dette synes å kunne skyldes at det forelå en helt annen situasjon med en langt tyngre regulering av finansvirksomhet enn i dag, og at man den gang utredningene ble foretatt ikke innså hvilken betydning disse spørsmålene hadde på sikt med tanke på å etablere moderne og hensiktsmessige rammer for finansnæringens struktur.

Ved utarbeidelse av Finansieringsvirksomhetsloven av 1988, ble spørsmålet om samvirkebasert bank- og finansvirksomhet ikke tatt opp. Regler om å kunne omdanne et gjensidig forsikringsselskap til aksjeselskap ble foreslått i Ot. prp. nr. 42 (1989-90) og reglene om adgang til å etablere såkalt blandede konserner ble foreslått i Ot. prp nr 2 (1991-92). Forslagene ble tatt til følge og det ble vedtatt regler om omdanning av gjensidige forsikringsselskaper, sparebanker og kredittforeninger til aksjeselskaper. Det er imidlertid viktig at lovgivningen ikke bare legger til rette for bruk av og omdanning til aksjeselskaper. For å unngå at loven virker diskriminerende er det også nødvendig at det legges til rette for bruk av samvirkeforetak.

Banklovkommissjonen har i sin 4. rapport (NOU 1998: 14) fremmet forslag til ny lov om finansieringsvirksomhet. Av forslag til § 4-3 i ny lov følger at det ikke lenger skal være anledning til å etablere nye kredittforeninger. Argumentasjonen er knyttet til at det bare er en forening i virksomhet og at foretaksformen synes overflødig. For øvrig heter det om foreninger;

"Kommissjonen viser for øvrig til at det ikke er noe i veien for at en forening starter et finansforetak organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, forutsatt at foreningen får dispensasjon fra eierbegrensingsreglene."

Forslaget er ikke videreført eller behandlet av Finansdepartementet og kommissjonen har både i sin 8. rapport (NOU 2002: 14) og utredningen som er grunnlaget for denne uttalelsen, signalisert vilje til å revurdere forslaget om forbud mot kredittforeninger.

Som følge av erfaringene vi høstet i 2001 med vanskelighetene med å få tillatelse til å etablere Landkreditt Bank AS, foreslo vi ved brev av 16. januar 2002 til Finansdepartementet en lovendring. Vi ønsket en lovendring som kunne likestille kredittforeninger med banker og forsikringsselskaper med hensyn til å kunne være konsernspiss i finanskonsern ("blandet konsern"). Forslaget ble utredet av Banklovkommissjonen og foreligger som Kap 3 i NOU 2002: 14 og det ble foreslått en slik lovendring. Banklovkommissjonen tok bl.a. videre opp spørsmålet om kredittforeningens muligheter for å skaffe ny egenkapital og medlemsforhold. Vi er uenige i Banklovkommissjonens vurderinger og konklusjoner

knyttet til spørsmål vedrørende tilgang på kapital og når det gjelder hva som er hensiktsmessige regler og ordninger knyttet til innflytelse i konserner eiet av samvirkeforetak.

Heller ikke denne utredningen er videreført/behandlet av Finansdepartementet, og det foreligger derfor ingen politisk behandling eller vurdering av utredningen. Vi registrerer imidlertid at utredningens vurderinger og argumenter vedrørende egenkapitaltilgang er gjentatt både av Kredittilsynet i senere innstillinger om søknaden fra Landkreditt om varig tillatelse til å eie Landkreditt Bank i brev av 24. mai 2004 fra Kredittilsynet til Finansdepartementet, og i Finansdepartementets egen argumentasjon i sine drøftinger med oss.

Vi registrerer med tilfredshet at Banklovkommissjonen i NOU 2006: 17 revurderer spørsmålet om tilgangen til egenkapital for samvirkeforetak, og nå kommer fram til andre konklusjoner enn man gjorde i NOU 2002: 14.

3 Nærmere om samvirke som foretaksform

Samvirke som selskapsform innen finanssektoren har røtter langt tilbake i tid. Først ute var skadeforsikring der en etablerte gjensidige selskaper. I den vanskelige tiden tidlig på 1800-tallet, utviklet det seg både i Frankrike og Tyskland kredittsamvirker basert på en form for mikrokreditt.

Kredittforeningen Landkreditt ble stiftet i 1915 og hadde som formål å tilføre landbruket langsiktig grunnfinansiering. Når Landkreditt for noen år siden besluttet å etablere en bank, var det først og fremst med tanke på å kunne tilby sine medlemmer større bredde av finansielle tjenester, produkter og løsninger og vanlige banktjenester som betalingsformidling og sparing. Etableringen var en konsekvens av at det blir stadig vanligere, og dermed konkurransemessig nødvendig, at kunder tilbys flere finanstjenester fra samme leverandør. Som følge av denne utviklingen var det naturlig og nødvendig for Landkreditt, uavhengig av foretaksformen, å utvikle seg til å bli en totalleverandør av finansielle tjenester.

Parallelt med denne generelle trenden i finanssektoren, har man i internasjonal, herunder i europeisk sammenheng, de senere år sett en økt oppmerksomhet overfor samvirkeforetakenes stilling. I EU, og ellers, arbeides det aktivt for å styrke og støtte samvirkenes vekst og utvikling. FNs generalforsamling vedtok i plenum den 19. desember 2001 en resolusjon der alle regjeringer oppfordres til å sikre gunstige rammer for samvirkeorganisering, der samvirkeselskaper kan delta på lik fot med andre virksomhetsformer (A/RES/56/114).

Det kan i denne sammenheng også pekes på ILOs anbefaling nr.193 om fremme av kooperativ virksomhet, vedtatt på den 90. internasjonale arbeidskonferanse 20. juni 2002, og som Norge har sluttet seg til.

Fra EUs arbeid på dette feltet nevner vi Rådsforordning nr.1435/2003 om samvirkeselskaper på tvers av landegrensene, såkalt SCE-selskap. Forordningen er vedtatt implementert i norsk lovgivning, jfr. Ot.prp. nr 60 (2005-2006).

Vi viser også til samvirkelovutvalgets innstilling NOU 2002: 6.

Vi finner også grunn til å henvise til regjeringens tiltredelseserklæring, Soria Moria erklæringen, fra oktober 2005. Her omtaler man samvirkeorganisering i positive vendinger og bebuder at man vil fremme forslag til samvirkelov.

På denne bakgrunn fremstår NOU 2006: 17 som for lite omfattende. Vi er selvfølgelig klar over at Banklovkommissjonens mandat var begrenset og at utredningen måtte reflektere dette. Vi mener likevel departementet i et lovframlegg til Stortinget kunne basere forslaget på at samvirkeorganisert finansvirksomhet skal gis samme rammevilkår som andre foretaksformer. I denne sammenheng kan departementet også bygge på Samvirkelovutvalgets innstilling. Frem til nå kan det synes som om norske myndigheter i for liten grad følger opp den internasjonale utviklingen, og departementet bør derfor så snart som mulig ta de nødvendige initiativ som reflekterer nevnte utvikling.

Vi mener at samvirkeorganisering må aksepteres på generell basis også innen finanssektoren. Dette må få som konsekvens at både økonomiske foreninger og andelslag kan benyttes som selskapsform for finansforetak. Det ligger i dette at disse foretaksformene også skal kunne nyttes som konsernspiss i finanskonsern.

4 Banklovkommisjonens forslag

Banklovkommisjonen har i sin utredning "Kredittforening som konsernspiss" i Kap 2.2. omtalt Landkreditts banketablering, konsesjonsvilkårene og endringene i disse. For Landkreditt Bank AS har de spesielle vilkårene knyttet til konsesjonen som nevnt alltid blitt ansett som en problematisk begrensning. Til tross for flere søknader om endringer, har vilkårene blitt endret i kun begrenset grad.

Vi ser med tilfredshet at det er Banklovkommisjonens utgangspunkt at den lovendringen som foreslås, vil måtte medføre at det ikke lenger kan stilles denne type vilkår som nå gjelder for banketableringen i konsernet Landkreditt. Landkreditt vil måtte gis konsesjon på lik linje med andre finanskonsern som er organisert etter den såkalte "holdingmodellen". Det vises i denne sammenheng til utredningens Kap 6.1 (side 21) der Banklovkommisjonen uttrykker at hovedformålet med utredningen, og dermed lovforslaget, er at Landkredittkonsernet gis hjemmel til en organisering;

"uten at det normalt vil være behov for vilkår som setter grenser for hvordan konsernstrukturen kan utformes, eller for omfanget av virksomheten i de ulike foretak i konserngruppen".

Banklovkommisjonen synes å være av den oppfatning at det først og fremst er vår nåværende konsernmodell som er grunnen til de begrensende vilkår som i dag gjelder. Se utredningens s.21;

"Banklovkommisjonen har oppfattet det slik at begrunnelsen for de særlige konsesjonsvilkår som er fastsatt for Landkredittkonsernet, er nært knyttet nettopp til denne konsernmodellen"

Vi støtter Banklovkommisjonens vurdering av formålet med lovendringen, og oppfatter utsagnene slik at dersom Landkreditt omdanner seg etter de nye reglene som foreslås, vil dette i seg selv danne grunnlag for å fjerne de begrensende vilkårene som i dag er knyttet til konsesjonen.

En begrunnelse for de begrensende vilkår i Landkreditts konsesjon har vært oppfatningen om at det er vanskeligere for en forening å hente inn egenkapital i en presset situasjon enn det er for et aksjeselskap. Landkreditt er fornøyd med at Banklovkommisjonen synes å ha endret sin vurdering av dette spørsmålet. Viktigere enn foretaksformen, er eierinteressentenes evne og vilje til å bidra med ny egenkapital i en slik situasjon.

Banklovkommisjonen antyder at en omdannelse av Landkreditt etter lovendringen, kan medføre behov for endringer i vedtektenes regler for hvem som kan bli medlemmer i eierforeningen. Banklovkommisjonen viser til at dette vil bli ivaretatt i Landkreditts vurdering av behovet for endringer og den etterfølgende godkjenning av vedtektene. Dette er således et forhold som ikke tas opp i forhold til forslaget om endringer i lovverket. Representantskapet i Landkreditt vil naturligvis vurdere behovet for endringer i vedtektene i forbindelse med omdanning til eierforening. Føringerne for en slik vurdering er presisert i representantskapets vedtak 15. juni 2006 (se foran). Det vil i disse vurderingene legges vekt på å finne en rimelig og hensiktsmessig regulering av rett til medlemskap, representasjon og innflytelse. Landkreditt har i dag ca 14.000 medlemmer spredt over hele landet, og dette viser at vedtektene allerede i dag sikrer en bred representasjon og innflytelse som ivaretar de samme hensyn som utgjør en del av grunnlaget for regler om representasjon i finansforetaks styrende organer og i eierkontrollreglene. Medlemskretsen er definert ut fra foreningens formålsparagraf og kriteriene for medlemskap er knyttet til samhandlingen om foreningens utlånsprodukt. Dette er viktige hensyn som også i fremtiden fullt ut vil gjøre seg gjeldende. En omorganisering til eierforening vil naturligvis kunne føre til nye samhandlingskriterier og vurdering av om det skal legges til grunn ett eller flere produkter i ett eller flere datterselskaper som grunnlag for medlemskap.

Vi legger til grunn at myndighetene ved godkjenning av nye vedtekter vil legge stor vekt på Landkreditts utøvelse av formål og definisjon av medlemskriterier. Vi viser i denne sammenheng både til de internasjonale samvirkeprinsippene og Samvirkelovutvalgets utredning. Vi påpeker i denne

sammenhengen at utviklingen i retning av å legge hele eller deler av virksomheten til datterselskaper som samhandler også med nye kundegrupper, ikke stiller nye eller andre krav til medlemsorganiseringen.

Vi vil også peke på at organisering av samvirkeforetak ventes behandlet i et lovframlegg fra Justisdepartementet på basis av Samvirkelovutvalgets innstilling og at den nye loven vil inneholde regler om organisering av samvirkeforetak. Finanslovgivningen inneholder ikke regler som gir grunnlag for å pålegge finanssamvirker særlige restriksjoner.

I NOU 2002: 14 ble også spørsmålet om kundenes innflytelse drøftet, og Banklovkommisjonen fremmet forslag om lovendringer som var ment å formalisere et slikt krav. Lovforslaget har ikke blitt behandlet eller fulgt opp, og er heller ikke gjentatt eller pekt på i den utredningen som nå er ute på høring. Imidlertid nyttet Kredittilsynet dette som foranledning i sin innstilling 24. mai 2004 til å foreslå endringer i sammensetningene av foreningens representantskap. Vi er tilfreds med at dette ikke ble fulgt opp av departementet. Vi vil for øvrig også påpeke at vedtektene, både i foreningen og banken, oppfyller de ansattes representasjonsrett i forhold til reglene om bedriftsdemokrati.

Banklovkommisjonen uttaler (NOU 2006: 17 side 27);

"Valgordningen i kredittforeningen kan i tilfelle tilpasses det forhold at kundekretsen i det samlede konsern vil utgjøre andre enn medlemmene i kredittforeningen. Det bør således skje en tilpassing av vedtektene for eierforeningen til dette forhold. Dette nødvendiggjør imidlertid ingen endring av finansieringsvirksomhetsloven § 2a-11."

Landkreditt legger etter dette til grunn at det ikke skal gjelde noen spesifikke lovregler om kriteriene for medlemskap i eierforeningen, og at det ikke skal stilles krav til vedtektene utover at det foretas en naturlig tilpasning knyttet til endringen av Landkredittkonsernets struktur. Det er klart at omdanningen fra kredittforening til eierforening må medføre vedtektsmessige endringer der formålet og medlemskriterier vil stå sentralt. Disse spørsmålsstillingene er allerede tatt opp til intern utredning i foreningen og vil danne grunnlag for senere beslutninger i representantskapet. Vi ser at det i denne sammenhengen kunne være ønskelig å ha åpning for å kunne nytte andelslagsformen som alternativ til foreningsformen. Erfaringsmaterialet er begrenset, men vi kan ikke se at det er forhold som skulle tilsa at finanslovgivningen kan eller bør avskjære denne selskapsformen.

For samvirkeforetak er brukernytten et sentralt forhold. Som utgangspunkt er eier og bruker samme person. Dette er også reflektert i at eventuelt overskudd som skal tilbakebetales, fordeles etter hvor stor bruk det enkelte medlem gjør av foretaket. Medlemsengasjement og medlemskriterier er sentralt for samvirkeforetak. En helt grunnleggende forutsetning for at man engasjerer seg i et økonomisk samvirkeforetak, er at man både kan og vil nytte det tjenestetilbud som foretaket representerer. Det ser imidlertid ut til at eierskap synliggjort ved et andelsbevis kan være av stor betydning. Særlig kan dette gjelde når det økonomiske samkvemmet med samvirkeforetaket av ulike årsaker i perioder er av mindre betydning. Vi kan i denne sammenhengen vise til at norsk skogeiersamvirke i løpet av de siste årene har gjennomført en organisasjonsprosess der skogeierforeningene har blitt omdannet til andelslag. Det synes også å være svært vanlig i andre land at samvirke innen finanssektoren er organisert som andelslag enten det gjelder kooperative banker eller kredittforetak. Vi finner også eksempler på at systemet med andelsinnskudd er utviklet med sikte på å kunne bidra til økt egenkapital og også mulighet for former for gradert medlemskap. Kooperative banker er også tilgjengelig for allmennheten uavhengig av medlemskap eller ikke. Vi ber om at spørsmålet om andelslag løses gjennom den lovendringen som her skal foretas/foreslås og vi vil i det følgende peke på hvilke lovparagrafer som eventuelt blir berørt.

4.1 TIL DE ENKELTE PARAGRAFER

Grunnlaget for medlemskap i Landkreditt som kredittforening er at man opptar et pantelån med sikkerhet i en landbrukseiendom. Medlemskapet er knyttet til at man nytter samvirkeforetakets tjenester. Ved eventuell omdanning fra kredittforening til "eierforening", bør loven åpne for at kooperative holdingselskaper kan dannes som forening eller andelslag. Dette kan løses ved at det i forslaget til ny lovtekst § 2a-2, bokstav d, tas inn "andelslag" på linje med kredittforening. "Endring av" vedtektene bør utgå. Den nye formuleringen blir da;

Som finansinstitusjon og morselskap i finanskonsern regnes også kredittforening og andelslag som etter sine vedtekter ikke har adgang til å drive annen virksomhet enn å forvalte sine eierinteresser i konsernet og har overført virksomheten som kredittinstitusjon til foretak som inngår i konsernet.

Denne endringen vil automatisk også ha som konsekvens at andelslag er omfattet av finansieringsvirksomhetslovens § 1-4, pkt 3. Denne endringen bør følges opp med en tilføyelse av "andelslag" i finansieringsvirksomhetslovens § 3-2, 1. ledd. Formuleringen blir da;

Finansieringsforetak kan ikke uten samtykke av Kongen organiseres på annen måte enn som aksjeselskap, allmennaksjeselskap, selveiende institusjon (stiftelse), andelslag eller forening av låntakere (kredittforening, hypotekforening).....

§ 2a-10, første ledd, er av Banklovkommissjonen foreslått gitt følgende ny formulering;

Et morselskap i finanskonsern skal være organisert som foretak som omfattes av § 2a-2 bokstav d. Vedtektene i et morselskap og endringer i disse skal godkjennes av Kredittilsynet"

Banklovkommissjonen foreslår inntatt en presisering i § 3-18 og vi slutter oss til dette forslaget. Vi finner også grunn til å understreke at en rekke bestemmelser i finansieringsvirksomhetsloven Kap 3 ikke vil kunne komme til anvendelse i forhold til "holdingmodellen" hvor et samvirkeforetak er konsernspiss.

5 OPPSUMMERING

Vi har siden representantskapet i Landkreditt i mars 2001 besluttet å etablere en forretningsbank som datterselskap i konsernet, vært i løpende dialog med myndighetene om forståelsen av samvirkeeid finansvirksomhet og hvordan denne kunne videreutvikles. På den ene side er samvirkebasert forsikringsvirksomhet akseptert som konsernspiss i forhold til "blandet konsern" uten begrensende vilkår slik Landkreditt har blitt pålagt, mens man på den annen side har gitt Landkreditt som kredittforening tyngende vilkår i tilknytning til vår utvikling av ny finansvirksomhet.

Gjennom Soria Moria erklæringen oppfatter vi at det er regjeringens uttrykte vilje å legge forholdene til rette for at samvirke som foretaksform kan utvikles på linje med andre foretaksformer. Det er bl.a. bebudet at man vil legge fram et eget forslag til lov om samvirkeforetak og man har også uttalt at en vil legge bedre til rette for egenkapitalinstrumenter tilpasset samvirkeforetak.

I lys av at myndighetene ikke har funnet det mulig å revurdere det skjøn som ligger til grunn for vilkårene som er satt, er vi tilfreds med at man har vist vilje til å løse problemene som vilkårene medfører gjennom en lovendring. Vi har påpekt at etter vår oppfatning ble Banklovkommissjonen gitt et for avgrenset mandat. Konsekvensen av dette er at samvirkeselskap (andelslag) ikke er omhandlet og medtatt i forslaget til lovendring. Etter vår oppfatning er andelslaget tilstrekkelig utredet gjennom Samvirkelovutvalgets utredning. Vi viser også til omfattende samvirkeorganisering innen finanssektoren, særlig i en rekke land innen OECD-området som det kan være naturlig for Norge å sammenligne seg med.

Vi håper Finansdepartementet kan legge fram forslag til lovendring og en videre fremdrift for å legge til rette for samvirkeforetak i finansvirksomhet i samsvar med det vi har anført ovenfor. For Landkreditt er det svært ønskelig at vi senest innen utgangen av 2007 kan være over i en avklart situasjon med alle nødvendige tillatelser og godkjenninger uten særlige vilkår.

Med vennlig hilsen
LANDKREDITT



Ola Jordhøy
Styreleder



Oddvar M Nordnes
Konsernsjef

Vedlegg: Brev av 1. september 2006 til Finansdepartementet